

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และการใช้สารเสพติด ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ พ.ศ. 2547

โครงการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และการติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ ดำเนินการโดยภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2545 2546 และ 2547 ผ่านสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เป็นการสำรวจในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3 และ 5 และนักเรียนสายอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 โครงการนี้เป็นการสำรวจซ้ำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความชุกและเฝ้าระวังแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และเจตคติต่อการใช้สารเสพติดใน เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ รายงานนี้เป็นผลของการสำรวจในปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่สามของการสำรวจ

แหล่งประชากรและลักษณะประชากรตัวอย่าง

ในการสำรวจปี 2547 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3, 5 และ ปวช. ปี 2 รวมทั้งสิ้น 9,155 คน มาจากโรงเรียนในจังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวม 38 โรงเรียน เป็นนักเรียนชาย 3,765 คน หญิง 5,377 คน โดยจำแนกเป็นนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาล 5,890 คน (ร้อยละ 64.3) โรงเรียนเอกชน 3,265 คน (ร้อยละ 35.7) โรงเรียนสายสามัญ 8,448 คน (ร้อยละ 92.3) โรงเรียนสายอาชีวศึกษา 707 คน (ร้อยละ 7.7) โรงเรียนในเขตเมือง 6,692 คน (ร้อยละ 73.1) และโรงเรียนในเขตชนบท 2,463 (ร้อยละ 26.9) จำนวนตัวอย่างแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างแยกตามจังหวัดและระดับชั้นเรียน

โรงเรียน	ม. 1 (4422)		ม. 3 (4031)		ม. 5 (2512)		ปวช. 2 (1125)		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
รวมจังหวัดสงขลา 9 โรงเรียน	330	606	315	607	146	398	99	62	2563
รวมจังหวัดสุราษฎร์ธานี 8 โรงเรียน	404	291	325	391	116	255	87	158	2027
รวมจังหวัดปัตตานี 10 โรงเรียน	391	455	288	515	153	474	74	15	2365
รวมจังหวัดภูเก็ต 10 โรงเรียน	521	457	407	421	73	150	36	122	2187
รวมทั้งหมด	1646	1809	1335	1933	488	1277	296	357	9142

* มีนักเรียน 13 คนไม่ระบุเพศ

วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สมาชิกเครือข่ายวิจัย วิชาการ และระบบข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้ ซึ่งทำงานประจำอยู่ในแต่ละจังหวัดที่ศึกษา เดินทางไปเก็บข้อมูลที่โรงเรียนแต่ละแห่ง โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามในห้องเรียน ใช้เวลาในการตอบประมาณห้องละ 1 คาบเรียน (50 นาที) การร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้เป็นไปตามความสมัครใจของนักเรียน แบบสอบถามเป็นแบบอ่านและตอบเอง โดยไม่ระบุชื่อของผู้ตอบ เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกันยายน 2547

สรุปผลการศึกษา

หมวด ก. พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ

1. พฤติกรรมที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ นักเรียนชายและหญิงร้อยละ 23-38 ไม่เคยสวมหมวกกันน็อคเลยหรือสวมนานๆ ครึ่งเวลาขี่หรือซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ และไม่คาดเข็มขัดนิรภัยหรือคาดนานๆ ครึ่งเวลานั่งในรถยนต์ เมื่อเทียบข้อมูลทั้งสามปี พฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการขับขี่/โดยสารยานพาหนะมีแนวโน้มดีขึ้น อัตราการสวมหมวกกันน็อคเวลาขี่หรือซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ การคาดเข็มขัดนิรภัยเวลานั่งในรถยนต์ของนักเรียนชายและหญิงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อัตราการขับรถหรือยานพาหนะต่างๆ หลังดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนักในสามปีเนื่องจากมีอัตราค่อนข้างต่ำอยู่แล้ว
2. พฤติกรรมที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บอย่างจงใจ นักเรียนชายร้อยละ 14 นักเรียนหญิงร้อยละ 5 เคยพกพาอาวุธ เช่นมีด ปืนหรือไม้กระบองในช่วง 30 วันก่อนการสำรวจ นักเรียนชายร้อยละ 6 นักเรียนหญิงร้อยละ 2 เคยต่อสู้ทะเลาะวิวาทจนได้รับบาดเจ็บ ที่ต้องพบแพทย์หรือพยาบาล อัตราการเกิดพฤติกรรมรุนแรง การพกพาอาวุธ ช่มชู้ต่อสู้ทะเลาะวิวาทไม่แตกต่างกันนักทั้งสามปี และมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือนักเรียนชายมีอัตราการพกพาอาวุธ ถูกช่มชู้หรือทำร้ายร่างกาย และชกต่อยตบตี ต่อสู้ทะเลาะวิวาทสูงกว่านักเรียนหญิงในชั้นปีเดียวกัน
3. ความรู้สึกซึมเศร้าและการพยายามฆ่าตัวตาย นักเรียนชายและหญิงร้อยละ 13-16 เคยรู้สึกซึมเศร้าหมดหวัง หมดอาลัยในชีวิตเกือบตลอดเวลาเป็นเวลานาน 2 สัปดาห์ติดต่อกัน จนรบกวนการดำเนินชีวิตตามปกติ นักเรียนชายหญิงทั้งหมดร้อยละ 4-7 เคยคิดจะฆ่าตัวตายอย่างจริงจังและวางแผนวิธีการฆ่าตัวตาย และประมาณร้อยละ 5-6 เคยพยายามฆ่าตัวตายจริง นักเรียนหญิงจะมีอัตราของอาการซึมเศร้า วางแผนฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่านักเรียนชายในชั้นปีเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนสองรุ่นที่แล้ว พบว่าการมีอาการซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย วางแผนฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตายจริงในนักเรียนทั้งชายและหญิงมีแนวโน้มดีขึ้น
4. การใช้บุหรี่ และแอลกอฮอล์ นักเรียนชายร้อยละ 19 และนักเรียนหญิงร้อยละ 4 เคยสูบบุหรี่จนหมดมวน ในตลอดชีวิตที่ผ่านมา นักเรียนชายและหญิงที่เคยสูบบุหรี่ส่วนใหญ่ยังคงสูบบุหรี่อยู่ใน 30 วันที่ผ่านมา แต่นักเรียนชายและหญิงที่สูบบุหรี่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สูบบุหรี่มากกว่า 10 วัน หรือสูบบุหรี่มากกว่า 1 มวนต่อวัน นักเรียนชายร้อยละ 41 และนักเรียนหญิงร้อยละ 29 เคยดื่มแอลกอฮอล์อย่างน้อย 1 แก้วในตลอดชีวิตที่ผ่านมา และในจำนวนนักเรียนที่เคยดื่มสุราในชีวิต นักเรียนชายร้อยละ 13 นักเรียนหญิงร้อยละ 5 เคยดื่มสุราจนเมา 1-3 ครั้งใน 30 วันที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุรา ระหว่างนักเรียนทั้งสามรุ่น พบว่าอัตราการเคยสูบบุหรี่และดื่มสุราในชีวิต และใน 30 วันที่ผ่านมาของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง
5. พฤติกรรมทางเพศซึ่งทำให้เกิดการตั้งครรภ์อย่างไม่ตั้งใจและการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ นักเรียนชายหญิงร้อยละ 10 และร้อยละ 4 เคยมีเพศสัมพันธ์มาก่อน นักเรียนชายร้อยละ 16 และนักเรียนหญิงร้อยละ 17 ไม่ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้าย และนักเรียนชายหญิงเหล่านี้ร้อยละ 23 และร้อยละ 11 ได้ดื่มสุราหรือใช้สารเสพติดก่อนมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้าย นักเรียนชายและหญิงร้อยละ 23 และร้อยละ 12 ไม่เคยได้รับความรู้หรือการรณรงค์เกี่ยวกับโรคเอดส์ หรือเอช ไอ วี ในโรงเรียน อัตราการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชายมีแนวโน้มลดลงจากสองปีที่ผ่านมา ส่วนในนักเรียนหญิงมีอัตราเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วแต่ยังต่ำกว่าในปี 2545

6. **ความคิดเห็นต่อน้ำหนักตัวและวิธีการควบคุมน้ำหนัก** นักเรียนชายและหญิงร้อยละ 19 กับ ร้อยละ 32 คิดว่า ตนเองมีน้ำหนักตัวค่อนข้างมากหรือมากเกินไป นักเรียนหญิงร้อยละ 41 พยายามที่จะลดน้ำหนักตัวเอง ซึ่งอัตรานี้จะใกล้เคียงกับอัตราของสองปีที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลทั้งสามปี อัตราการทำพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพเพื่อลดหรือควบคุมน้ำหนักตัว เช่นการลดอาหารมากกว่า 24 ชั่วโมง การกินยาลดความอ้วนโดยที่แพทย์ไม่ได้สั่ง และการกินยาถ่ายหรือพยายามทำให้อาเจียนของนักเรียนทั้งสามรุ่นไม่แตกต่างกันนัก
7. **พฤติกรรมการบริโภค** การออกกำลังกายและการดูโทรทัศน์ นักเรียนทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่กินผักผลไม้และดื่มนมทุกวัน นักเรียนชายประมาณเกือบครึ่งหนึ่งออกกำลังกายเกือบทุกวันหรือทุกวัน แต่นักเรียนหญิงเพียงร้อยละ 13 เท่านั้นที่ออกกำลังกายมากกว่า 5 วันต่อสัปดาห์ นักเรียนร้อยละ 19-24 ดูโทรทัศน์มากกว่า 4 ชั่วโมงในวันที่ไปโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลทั้งสามปี นักเรียนทั้งสามรุ่นมีพฤติกรรมเหล่านี้ในอัตราพอๆ กัน
8. **กิจกรรมที่นักเรียนทำเพื่อส่งเสริมสุขภาพและยามว่าง** รูปแบบกิจกรรมที่นักเรียนทำเพื่อส่งเสริมสุขภาพและยามว่างมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งสามปี กล่าวคือ สิ่งที่นักเรียนตอบมากที่สุดว่าสามารถทำให้ร่างกายแข็งแรง กระปรี้กระเปร่า นอกจากการนอนหลับพักผ่อนให้เต็มที่ และกินอาหารที่มีประโยชน์แล้วคือ การได้ดื่มชากาแฟ รองลงมา กินยาบำรุงหรืออาหารเสริม การกินยาสมุนไพร และดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง กิจกรรมที่นักเรียนชายนิยมทำ ยามว่าง 3 อันดับแรก ได้แก่ การเล่นกีฬา การดูกีฬา ดูฟุตบอล และการอ่านหนังสือ ส่วนนักเรียนหญิงนิยมการอ่านหนังสือ การโทรศัพท์คุยกับเพื่อน และการคุยตามบ้านเพื่อนมากที่สุด

หมวด ข. พฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1. ประสบการณ์ใช้สารเสพติด

นักเรียนชายร้อยละ 12 และนักเรียนหญิงร้อยละ 2 เคยใช้สารเสพติดตัวใดตัวหนึ่งในชีวิต (ไม่รวม ยาแก้ไอ แก้ไอ ยา นอนหลับ ยาแก้ลมประสาทและเสด็ยรอยด์) อัตราการเคยใช้สารเสพติดในชีวิตของนักเรียนชายในปีนี้จะสูงกว่าอัตราของนักเรียนในสองปีที่ผ่านมาเล็กน้อย (อัตราของปี 2545 และ 2546 เท่ากับร้อยละ 7 และ 9) ส่วนอัตราของนักเรียนหญิงเท่ากันทั้งสามรุ่น พิษกระท่อมและกัญชาเป็นสารเสพติดที่นักเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้รู้จัก และเคยมีประสบการณ์ใช้มากที่สุดตลอดสามปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่เคยมีประสบการณ์ใช้สารทั้งสองตัวนี้ในชีวิตมากกว่าครึ่งหนึ่งยังคงใช้สารอยู่ในหนึ่งปีที่ผ่านมาหรือในปัจจุบัน สำหรับนักเรียนชายในปี 2547 สารเสพติดที่เคยใช้อันดับรองลงมาได้แก่ กัญชา สารระเหย และยาบ้า ส่วนในนักเรียนหญิงสารที่เคยใช้อันดับรองลงมา ได้แก่ สารระเหย กัญชาและยาบ้า ตามลำดับ ในปี 2547 นักเรียนเริ่มมีการใช้สารระเหยเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจติดต่อกันสามปีแสดงให้เห็นว่าการใช้พิษกระท่อมและกัญชามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การใช้ยาบ้าและยาแก้ไอลดลง ส่วนอัตราการใช้สารเสพติดหนักชนิดอื่นๆ และยานอนหลับ ยาแก้ลมประสาทค่อนข้างต่ำในแต่ละปีจึงไม่เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของการใช้อย่างชัดเจน

2.ทัศนคติต่อการใช้สารเสพติด

2.1 ความเสี่ยงในการใช้สารเสพติด

นักเรียนรุ่นนี้มีทัศนคติต่อการใช้สารเสพติดคล้ายคลึงกับนักเรียนสองรุ่นที่แล้ว กล่าวคือ นักเรียนทั้งชายและหญิงจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่ง มีความเห็นว่าการใช้สารเสพติดหนัก (hard drugs) ทุกชนิด เช่น ยาม้า/ยาบ้า ยาอี กัญชา เฮโรอีน ฟีน และสารระเหย รวมทั้งบุหรี่และแอลกอฮอล์ แม้เพียงหนึ่งถึงสองครั้ง ทำให้เกิดความเสียหายที่จะทำอันตรายให้กับตนเอง (เช่น ทำให้ร่างกายบาดเจ็บหรือโดยวิธีอื่นๆ) นักเรียนหญิงมีแนวโน้มที่จะตอบว่าการใช้สารแต่ละชนิดมีความเสี่ยงมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนชั้นสูงกว่าทั้งชายและหญิงมีแนวโน้มที่จะตอบว่าการใช้สารแต่ละชนิดมีความเสี่ยงต่อร่างกายในสัดส่วนที่สูงกว่านักเรียนชั้นเล็กกว่า

2.2 การรังเกียจการใช้สารเสพติด

อัตราการรังเกียจผู้ที่ใช้สารเสพติดเพียง 1-2 ครั้งหรือการคิดว่าตนเองนำรังเกียจหากใช้สารเสพติดเพียง 1-2 ครั้ง ค่อนข้างสูงและมีค่าใกล้เคียงกันทั้งสามปี ลักษณะการรังเกียจการใช้สารเสพติดจะมีรูปแบบคล้ายคลึงกันทั้งสามปี กล่าวคือนักเรียนที่คิดว่าตนเองนำรังเกียจหากใช้สารเสพติดแต่ละชนิดจะมีสัดส่วนสูงกว่านักเรียนที่คิดว่าตนเองจะรังเกียจผู้อื่นที่ใช้สารเสพติดชนิดเดียวกัน และนักเรียนชายและหญิงคิดว่าการใช้พืชกระท่อมนำรังเกียจมากกว่าการสูบบุหรี่และการดื่มแอลกอฮอล์ แต่น้อยกว่าการใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ สารที่มีความน่ารังเกียจอันดับสูงสุดได้แก่ เฮโรอีน/ผงขาว สารระเหย ยาม้า/ยาบ้า และฟีน

2.3 ความยากง่ายในการแสวงหาสารเสพติด

สารเสพติดที่นักเรียนชายสัดส่วนมากที่สุดตอบว่าหาได้ยากมากในปีนี้ ได้แก่ ยาม้า/ยาบ้า ยาอี/ยาเลิฟ โคเคน ยาเค โคเคน และเฮโรอีนเรียงตามลำดับ สัดส่วนการรับรู้ความยากในการหาสารเสพติดเกือบทุกตัว ยกเว้นโคเคน ฟีนและกัญชาของนักเรียนชายต่ำกว่าในปี 2546 แต่สูงกว่าสัดส่วนในปี 2545 เช่นเดียวกับในปีที่แล้วนักเรียนทั้งชายและหญิงจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่บอกว่าสามารถหาใบกระท่อมได้ยากมาก และนักเรียนหญิงมักตอบว่าหาสารเสพติดเกือบทุกตัวได้ยากกว่านักเรียนชาย นอกจากนี้ นักเรียนชายและหญิงร้อยละ 67-73 ตอบว่าจะหายาบ้าได้ยาก ซึ่งอัตรานี้ต่ำกว่าอัตราในปี 2546 ซึ่งเป็นปีที่มีการปราบปรามยาบ้าอย่างหนักในช่วงการประกาศสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด แต่กลับสูงกว่าอัตราในปี 2545 ซึ่งสำรวจก่อนการประกาศสงครามฯ